

Utvikling eller profittmaksimering?

2023-05-27

Optional[© Klassekampen]

Alle artikler er beskyttet av lov om opphavsrett til åndsverk. Artikler må ikke videreformidles utenfor egen organisasjon uten godkjenning fra Retriever eller den enkelte utgiver.

Les artikkelen ved å klikke her.

Klassekampen

Lørdag 27. mai 2023

Meninger 37

og servicefag, fiskeri- og sjofartsfag, landbruk og reindrift. I dag er valgfagene mindre yrkesretta og mer lik den øvrige fagkretsen.

Skolene hadde dessuten et mye større handlingsrom til å utforme fag. Slik kunne valgfagene bygge på lokale ressurser, men også møte behov i nærmiljøet. En opptelling på 80-tallet viste at skolene tilbød over 200 forskjellige valgfag. I dag er fagporteføljen avgrenset til fjorten fag.

Timetall ble understøtta av materielle rammer. Alle skolebygg inneholdt spesialrom, og departementet utforma lange minstekravslister som beskrev utstyr som skolene måtte holde seg med. Rishjul, grindvev, skytler, avbiterten, slipstein og stålsikling er bare noen av eksemplene fra formingsfagets liste. Nesten alle fag hadde slike lister, og til sammen utgjorde listene flere sider i læreplanverket fra 1974.

Listene er et godt bilde på datidas rigide og detaljerte styring av skolen. Det er ikke vanskelig å forstå at departementet ville bort fra å telle grindvev og tenger. Samtidig er det også lett å se at skolene hadde en «praktisk infrastruktur» å bygge på som tjente alle fagene på timeplanen. Den tungroddede styringa var en garanti for at skolene hadde utstyr og materiell som kunne sikre fagenes praktiske innhold og egenart. I dag er lister og mange spesialrom borte. I et skolesystem prega av rammetil-

ling og mål- og resultatstyring, blir rom og utstyr i skolen veid opp mot eldreomsorg og andre kommunale budsjettposter.

Innenfor den gamle infrastrukturen jobba det mange lærere som hadde undervisningskompetanse i

praktiske fag. Lærerskolene tilbød en bred fagkrets, og det eksisterte velutbygde faglærerutdanninger. I tillegg arva ungdomsskolene lærerne fra framhaldsskolen der mange representerte godt håndlag og yrkesretta praktisk dugleik. I dag kan lærerne noe helt annet. Flere lærere har lengre utdanning, men det økte utdanningsnivået kommer

ikke alle fag- og kunnskapsområder til gode.

Lærere med studiepoeng i norsk og matte øker jevnt og trutt. Samtidig har utdanningsnivået i fag som kunst og håndverk, mat og helse og musikk gått ned. Lærerkompetanse har alt å si for hvordan fag realiseres, og hvilket innhold de får. At lærerrommet i dag har en høy og smal kompetanseprofil, rammer nødvendigvis skolens faglige bredde.

En infrastruktur forsvinner ikke over natta. Politikken prega ungdomsskolen i 20–25 år. I dag ser infrastrukturen som lå til grunn for valgfag og andre praktiske fag, ut til å være borte.

Det tyder på at det har skjedd en dreining fra en institusjonell til en individuell tilnærming til det politiske målet om en mer praktisk og variert skole. For inviterte skolens infrastruktur til å ivareta fagenes praktiske egenart. I en skole som mangler disse rammene, blir det i økende grad enkeltlæreres drivkraft som avgjør om fag får et praktisk innhold. Læreres drivkraft er selvsagt viktig, men historien tyder på at en reform ikke kan hvile bare på ildsjeler.

At reformer gjøres avhengige av enkeltlæreres drivkraft, er trolig en årsak til at målet om en mer praktisk og variert skole ikke realiseres. Skal vi lære noe av historien, må det være å se nærmere på den institusjonelle tilnærminga til et «praktisk og variert» innhold i skolen. I stedet for å støtte seg på ildsjeler, virker det som et langt mer robust virkemiddel å etablere ordninger som gir lærere kompetanse i praktiske fag, og å gi skolen ressurser til å realisere fagenes praktiske egenart. Slik vil det være mulig å gjenreise en ungdomsskole som fremmer teoretisk så vel som praktisk og estetisk talent.

En lengre utgave av denne teksten finnes som kapittel i boken «Hode og Hender» som Tonje Brenna har vært redaktør for og som kom ut på forlaget Res Publica nå i mai.

Elise Farstad Djupedal
Stipendiat i pedagogikk,
NTNU



NORFUND

Utvikling eller profittmaksimering?

■ I Klassekampen 24. mai svarer Norfund langt fra tilfredsstillende om hvorfor de, som et offentlig eid investeringsfond med mål å understøtte grunnleggende prinsipper i norsk bistandspolitikk, velger å saksøke Honduras i et privat voldgiftstribunal. Vi registrerer at partene ikke er enige i hvor mye som skal betales og hva som er illegitime påslag i kraftkjøpsavtalen inngått under det tidligere kuppregimet. Hovedsaken er uansett at Norfund utøver et svært problematisk press på en valgt regjering ved å ta denne saken gjennom voldgiftstribunalet ICSID.

Risiko vil alltid være en faktor i Norfunds virksomhet. Dette inkluderer også risiko for politisk endring når man forholder seg til suverene stater – dette må Norfund nå akseptere. Forkjempere for ISDS-systemet mener det private tribunal er nødvendig fordi selskapene tar

risiko ved utenlandske investeringer. Systemet ble i sin tid skapt i forbindelse med de tidligere kolonistatenes ønske om å beskytte investeringene sine, særlig fra nasjonalisering. Effekten er fortsatt at mekanismen lar internasjonale investorer overkjøre demokratisk forankrede prosesser. Dette går spesielt utover klima og miljøtiltak, men har også blitt brukt mot for eksempel helseadvarsler på tobakksprodukter og arbeiderrettigheter. Norge selv har bestemt seg for å gå vekk fra handelsavtaler som inkluderer ISDS, og avviker nå alle europeiske avtaler som åpner for en slik tvistløsning.

Norfund har et utviklingsansvar, og det burde ligge en forutsetning i instruksjonen fra deres eiere (storting og regjering) om å bruke nasjonale

domstoler i slike tvister istedenfor ISDS.

FNs kommisjon for internasjonal handelsrett (UNCITRAL), har etter massiv kritikk av systemet startet en reformprosess. Kritikken går på manglende uavhengighet hos tvistedommere, skyhøye kostnader (ISDS-dommere er ikke billige), og lite forutsigbarhet i avgjørelsene. I et svar til Stortinget anerkjenner utviklingsministeren selv, som øverste ansvarlige overfor Norfund, at ISDS-systemet er «konstitusjonelt og politisk utfordrende».

I tillegg er problemet at avgjørelser baserer seg på handelsavtaler eller investeringslover som ikke nødvendigvis trenger å ta hensyn til staters egne lover og forarbeider til disse.

Siden Norfund startet en ISDS-tvistesak, kan de også velge å holde hele avgjørelsen fra tvistedomstolen hemmelig. Dette hemmeligholdet er et alvorlig demokratisk problem. Hvis Honduras sine skattebetalere må betale erstatning til Norfund, er et mulig utfall at offentligheten ikke får vite hvor mye – eller på hvilket grunnlag.

Derfor krever vi at Norfund og Scatec trekker tvistesakene i Verdensbankens IC SID, og bruker Honduras' eget rettsystem.

Gry Ballestad
Avdelingsleder Utvikling og humanitært samarbeid, Norsk Folkehjelp

Helene Bank
Styreleder i Handelskampanjen

Anniken Storbakk
Generalsekretær i Handelskampanjen

Vilde Haugsnes
Daglig leder, Latin-Amerikagruppen i Norge

Hector Ulloa
Leder, SAIH

Diego Marin Rios
Styreleder i Attac Norge

EKSAMENS DIKT

Utdanningsdirektoratet

■ Utdanningsdirektoratet dudanningstirektoratet ad tungsinndirektoratet dag nu stinn-direktoratet dust gan inn-direktoratet nidstang nu-direktoratet innsugd nat-direktoratet gustn innad-direktoratet teokratutdanningstider godnatt antikrist undere godnatt anus interdikter godnatt dikternaturen si gradtante teknoindustri



Marianne Tbordarson Eilertsen
Lektor i norsk
marianne.eilertsen@mrflfyke.no

